

G.Turīlais UZNĒMUMU STRATĒĢIJAS VADĪBAS RĪKU PIELIETOŠANAS METODOLOĢIJA

G.Turīlais APPLICATION METHODOLOGY OF ENTERPRISE STRATEGY MANAGEMENT TOOLS

Many enterprise strategy management tools exist that are used for increasing enterprise effectiveness and leading them to excellence. Although some of them are at times glorified and misified to increase the reward to those working with them, none of them are universal and their application has to be correctly managed. In addition, new tools are constantly being created and an algorithm of application is needed for correct selection and use of those tools for complex strategy management. As the first step for the development of such an application algorithm in this article are given new very brief and precise descriptions of the methods together with descriptions of circumstances in which they are most effective.

Table: Most popular strategy management tools: core features and application

Tool	Core features	Most effective application
Balanced scorecard	A tool for determining strategic objectives and measuring their achievement accounting for the needs of stakeholders - clients, shareholders, employees, population, etc.	Large enterprises and institutions with complex ethical dilemmas and extensive influence on other stakeholders.
Six sigma	Tool for quality management to reduce defects to a critically low.	Best in industrial production, some believe in very wide application of the method. Enterprises and institutions with mass production, quality problems.
Blue ocean strategy	Tool for determining competitive landscape and designing products with least existing competition.	Start-ups and existing enterprises in new product development. Enterprises with mature product portfolio and competition.
BCG matrix	Classification of products in product portfolio according to their market share and growth.	Large enterprises with diversified product portfolio.
SWOT	Description of strengths, weaknesses, opportunities and threats.	Wide application in all enterprises and institutions, as well as in other situations. Useful in situations of uncertainty.
Bowman's strategy clock	Determination of the price and added value strategy.	In start-ups and new product development in existing enterprises, pricing.

Using these newly developed descriptions of core features of some of the most popular strategy management tools and their most effective application, algorithm can be developed for their use.

J. Vanags, G. Mote, J. Grizāns BŪVNICĪBAS ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA: KONCEPTUĀLĀIS MODELIS UN SITUĀCIJAS LATVIJĀ ANALĪZE

J. Vanags, G. Mote, J. Grizāns SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF CONSTRUCTION: CONCEPTUAL MODEL AND ANALYSIS OF THE SITUATION IN LATVIAN

Saskarsmē ar ekonomikas globalizācijas radītajiem izaicinājumiem sabiedrībā arvien lielāka uzmanība tiek veltīta ilgtspējīgas attīstības jautājumiem. Pētījuma aktualitāti nosaka būvniecības nozares ciešā saistība ar valsts sociāli ekonomisko ilgtspējīgu attīstību – būvuzņēmumos sarazotās ēkas un citas būves veido materiālo pamatu tautsaimniecības nozarēs sarazoto produktu atbilstībai ilgtspējīgas attīstības kritērijiem. Lielāka sabiedrības un zinātnieku uzmanība tiek veltīta būvniecības procesa galarezultātam, tā tehniskajai, ekonomiskajai un ekoloģiskajai atbilstībai. Būvju novietojums, būvniecībā izlieto to ekoloģiskajiem, to situatīviskās un mehāniskās īpašības, enerģētisko resursu patēriņš izmantotās būves novēršanā saistībā ar ilgtspējības prasībām. Mazāka vērība līdz šim tiek pievērsta būvniecības procesa atbilstībai ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņem gan mikro, gan makro līmenī.

Vides izmaiņu un būvniecības zinātniskajos pētījumos ir noskaidrots, ka būvniecības procesu un būvniecības produktu ietekmi uz vidi raksturo 37 dažādi aspekti, sākot ar apbūvētās zemes platības pastāvīgu palielināšanos, beidzot ar būvju radītiem atkritumiem un apkārtējās vides degradāciju. Tas paver plašas iespējas gūt precīzāku un objektīvāku priekšstatu par projektējamās būves potenciālo ietekmi uz vidi jau attiecīgās būves projektēšanas stadijā, lai būves projektā iekļautu sabiedrībā pieņemamos būvmaterialus, kā arī būvniecības procesa, ēkas eksploataācijas un apsaimniekošanas tehnoloģijas, kuru pielietojums minimizētu ietekmi uz vidi visā būves eksploataācijas laikā, ieskaitot nojaukšanu. Saskaņā ar ASV Enerģētiskās departamenta pētījumu par būvniecības procesa, gatavo būvju eksploataācijas un apsaimniekošanā tiek patērēti 39% no gada laikā valstī izlietotajiem energoresursiem, 68% elektroenerģijas, 12% ūdens un rada 38% no valstī emitētās CO2 gāzes. Apvienotajā Karalistē dažādās būves tiek sarazots aptuveni 50% no valstī emitētās CO2 gāzes apjoma, būvēs tiek patērēts 50% no kopējā saimnieciskajā darbībā patērētā ūdens apjoma, 30% no cietajiem atkritumiem. Būvniecības nozarē tiek izmantoti 25% no tautsaimniecībā patērētiem izejvielām. No kopējā valstī emitētā CO2 gāzes 27% veidojas mājokļos, no šī apjoma 73% rodas, mājokļu apsildīšanā un ūdens uzsildīšanā.

Dažādās pasaules valstīs būvniecība patērē 66% no mežos nocirstajiem zāģaļķiem. Būvniecība izdara lielu spiedienu uz krāsaino materiālu patēriņu. Lielāku satraukumu rada cinka un vara patēriņa pieaugums būvniecībā, kura rezerves tiek vērtētas nākamajiem 30 gadiem. Būvniecībā izmantoto resursu apjoms dažādās pasaules valstīs svārstās no 1 līdz 8 tonnām uz iedzīvotāju gadā. Būvniecībā izmantotā metāla pārstrāde un atkārtota izmantošana samazina metāla patēriņu par 90% un dod iespēju ietaupīt 70% no enerģijas, kas nepieciešama attiecīgā apjoma metāla saražošanai, izmantojot metāla rūdas. Eiropas Savienībā ik gadus tiek sarazots aptuveni 1,3 miljardi tonnu atkritumu, no tiem 510 milj.t atlicināti uz būvniecību, tas ir 1,13 tonna uz iedzīvotāju un 1,03 t uz 1000 EUR sarazotās produkcijas. Latvijā no 2002.gadā radītajiem bīstamajiem atkritumiem, 87% saistīti ar būvniecību.

Ekonomikas globalizācijas radītās resursu pieejamības un klimata pārmaiņu problēmas palielina pieprasījumu pēc ilgtspējīgām būvēm, kuras varētu uzturēt ar minimālu resursu patēriņu, no vienas puses. Bet no otras puses, valstu sociāli ekonomisko un tehnisko attīstību lielā mērā nosaka būvniecības attīstība ciešā saistībā ar sabiedrības rīcībā esošo resursu

efektīvāku izmantošanu nepieciešamo būvju ražošanā. Tāpēc resursu izmantošanas efektivitātes pastāvīga paaugstināšanās veido būvniecības nozares ilgtspējīgas attīstības procesa nozīmīgāko ekonomisko dimensiju.

Pētījumā lielāka uzmanība tiek veltīta nozīmīgākajam būvniecības ilgtspējīgas attīstības aspektam – būvkomersantu rīcībā esošo resursu izmantošanai sabiedrībā pieprasītu būvniecības produktu ražošanai. Pētījuma mērķis – identificēt ilgtspējīgas būvniecības un ilgtspējīgas būves nozīmīgākās teorētiskās pamatnostādnes un noteikt resursu izmantošanas efektivitātes izmaiņas būvuzņēmējdarbībā dažādās ekonomiskās attīstības cikla fāzēs Latvijas ekonomiskās sistēmas ietvaros. Mērķa sasniegšanai tiek noteikti šādi nozīmīgākie uzdevumi:

- atklāt būvniecības procesu un būvniecībā sarazoto produktu ietekmi uz apkārtnējo vidi; b) izstrādāt jēdzienu „ilgtspējīga būvniecība” un „ilgtspējīga būve” skaidrojumu, atklājot to savstarpējo saistību un pastāvošās atšķirības; c) identificēt ilgtspējīgas būvniecības pozitīvos un negatīvos blakusefektus; d) noskaidrot būvniecības nozares rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes izmaiņas straujas ekonomikas izaugsmes un recesijas apstākļos. Pētījuma rezultāts dos skaidrāku priekšstatu par būvniecības nozares attīstības atbilstību ilgtspējīgas attīstības pamatnostādījumam saistībā ar resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu. Pētījuma rezultāti izmantojami valsts ekonomiskās attīstības politikas izvērtēšanai no ilgtspējīgas attīstības viedokļa un konkrētu pasākumu izstrādei valsts būvniecības politikas ietvaros, kas sekmētu resursu efektīvāku izmantošanu būvniecības nozarē.

L. Vasiljeva, S. Grancovska FINANSĒJUMA PIESAISTĪŠANA SADARBĪBAS PROJEKTIEM LATVIJĀ

L. Vasiljeva, S. Grancovska ATTRACTING FUNDING FOR COLLABORATIVE PROJECTS IN LATVIA

Finansējuma piesaistīšana ir svarīgs priekšnoteikums, lai īstenotu sabiedriski nozīmīgus projektus. Finansējuma trūkums ir visbiežākais iemesls projekta palikšanai tikai „uz papīra” vai tā daļēji realizēšanai. Kultūras nozarē, Latvijā un Eiropā pastāv tradīcija, ka to finansēšana ir vairāk valsts uzdevums. Šim nolūkam ir pieejamas sadarbības projektiem ir pieejams finansējums gan no valsts, gan starptautiskajām kultūras programmiņām. Pašlaik kultūras nozari, t.sk., kultūras sadarbības projektus Eiropā pārsvarā finansē valsts, vietējās pašvaldības, savukārt ASV tie ir fondi un privātpersonas. Kā galvenais ieguvums kultūras finansēšanas jomā Latvijā ir minams Valsts Kultūrkapitāla fonds, kas sniedz iespēju ikvienam kultūras jomā strādājošam konkursā kārtībā gūt atbalstu radošām idejām un projektiem. Savukārt iestājošies Eiropas Savienībā kultūras projektiem ir pieejams arī Eiropas Savienības programmas finansējums. Tāpat projektu konkursus rīko arī pašvaldības. Turpmāk tiks analizēta Latvijas organizāciju pieredze piesaistot finansējumu sadarbības projektu konkursos. nozarē piedaloties starptautiskos, valsts un pašvaldību izsludinātajos projektu konkursos. Finansējuma piesaistīšana sadarbības projektiem parasti noītek divos veidos – piedaloties projektā finansēšanas konkursos un piesaistot privātos sponsorus. Finanšu avotus var iedalīt sekojoši: dotācijas, individuālie ziedojumi un granti. Dotācijas ir projektam sniegtas finanšu atbalsts, ko sniedz uzņēmums, banka vai cita iestāde. Uzņēmumi parasti piedalās finanšu finansēšanā, lai veicinātu savu apmaiņstamību, kā arī nodokļu atvieglojumu dēļ. Projekta atbilstīgajam ir svarīgas vairāki kritēriji (sk. tabulā), pēc kuriem izvēlas, vai finansēt projektu.

Kritēriji	Apriaksts
1. Projekta raksturs	aktualitāte, inovativitāte; projekta atbilstība attiecīgajā nozarē noteiktajām prioritātēm; projekta ieguldījums kultūrvides attīstībā un saglabāšanā.
2. Projekta tāme	precizitāte, pamatotība balsīta uz reālām izmaksām
3. Projekta saturs	skaidri formulēta ideja, mērķis, uzdevumi, mērķauditorija; strukturēti izklāstīta projekta īstenošanas gaita un paredzamais rezultāts.
4. Projekta dalībnieki	projekta vadītāja un darba grupas izglītība, pieredze, profesionalitāte, kompetence un sadarbība līdzšinējo projektu īstenošanā.
5. Projekta finansējums	iespēja piesaistīt līdzfinansējumu (ja tāds nepieciešams); pieprasīta finansējuma atbilstība konkursa finansētājām iespējām; projekta pamatmērķis nav gūt peļņu.

Lai novērtētu sadarbības projekta kvalitāti un efektivitāti, tiek analizētie dažādi mākslinieciskie un ekonomiskie rādītāji. Projektam pieejamais finansējums ir atkarīgs no finanšu līdzekļiem, kas ir pieejami projekta atsācējam un tā sadarbības partneriem, ka arī to iespējas piesaistīt līdzfinansējumu. Projekta novērtējuma pēdējais solis ir ieteikumu izveidošana nākamā projektu vadīšanai.

A.Vega KOMPENSĀCIJA PAR PAGĀTNES KAITĒJUMU VIDEI, LAI NODROŠINĀTU IEDZĪVOTĀJU SOCIĀLĀS TIESĪBAS UN GARANTĪJAS UZ VESELĪGU VIDI

A.Vega COMPENSATION OF LAST ECOLOGICAL HARM FOR THE MAINTENANCE OF SOCIAL RIGHTS AND THE GUARANTEES FOR POPULATION ON FAVORABLE ENVIRONMENT

Now ecological parameters so strongly influence processes of preparation and realization of investment projects and programs, on cost of real estate, business that they can't be ignored in estimated activity. The given circumstance demands the attraction of corresponding toolkit and methodology of their estimation, basically developed economy of wildlife management. Therefore within the limits of discipline on master's preparations of students of Plekhanov Russian University of Economics the independent direction ecological estimated and services of the works, connected with an estimation of ecological harm or costs of losses and a damage, caused by negative influence, both on objects of real estate, and on environment, natural resources, people's health develops.

The principal causes which have impelled to development of the given direction of estimated activity, became:

- Concern of people for residing conditions;
- Rigid norms of financial responsibility, in particular: - instructions of the European Commission on wildlife management; the Convention on a civil liability for a damage to environment (Lugano, 1993);
- Pressure of the public upon financial institutions, in particular, the Orhussky convention of 1998 about participation of the public in decision-making process by concrete